

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา
กรณีศึกษา งานจัดระบบน้ำโครงการเขื่อนปะอ่าว PR3 จังหวัดอุบลราชธานี
Factors Affecting Farmers' Participation in the Construction of On-farm
Irrigation System. A Case Study: On-farm Irrigation Systems Construction
at Pa-Ao PR3 Dam Project, Ubon Ratchathani Province.

สุทธินิ ทาทะพ¹ ชาเวล ขวณิขเวทิน² พิพัฒน์ สอนวงษ์³

Sutthini Thathap¹ Chavalek Vanichavetin² Pipat Songwong³

¹นิสิตปริญญาโท ภาควิชาวิศวกรรมโครงสร้างพื้นฐานและการบริหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

^{2,3} รองศาสตราจารย์ ภาควิชาวิศวกรรมโยธา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Email: sutthini.t@ku.th¹ chavalek.v@ku.ac.th² fengpps@ku.ac.th³

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นาและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมด้านการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยคือ เกษตรกรในพื้นที่งานจัดระบบน้ำโครงการเขื่อนปะอ่าว PR3 จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ประมวลวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมทางสถิติโดยใช้ t-test และ F-Test กำหนดค่านัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 และทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์

ผลจากการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา โดยมีปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ อายุ ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร ชนิดพืชที่ปลูก รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่ตั้งแหล่งเพาะปลูก การได้รับข่าวสาร และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา 3 ลำดับแรกได้แก่ คือ 1) เจ้าหน้าที่ได้แจ้งข้อมูลในการวางแผนงานสำรวจแนวทางการก่อสร้างอย่างเหมาะสมและชัดเจน 2) เจ้าหน้าที่ได้แจ้งข้อมูลผลประโยชน์ของการก่อสร้างเพื่อตัดสินใจเข้าร่วมโครงการอย่างละเอียดและชัดเจน 3) เจ้าหน้าที่ได้แจ้งข้อมูลการสละพื้นที่และร่วมออกค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างเพื่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการอย่างละเอียดและชัดเจน

คำสำคัญ: เกษตรกร, การมีส่วนร่วม, ปัจจัยที่มีผล

Abstract

This research has purpose are as follows, firstly, to investigate general condition of farmer's economy and Society. Moreover, comparison of personal factors affecting farmers' participation in construction of farm irrigation systems. Secondly, to study the relationship between farmers' participation in construction of farm irrigation systems. Lastly, to study the problems, drawbacks and recommendations of participation in construction of farm irrigation systems. The sample group in this research is the farmers of the Pa-Ao Dam PR3 in Ubon Ratchathani Province. In addition, this research has collected data from questionnaires and interviews as well as the results were analyzed with statistical program by using t-test and F-Test also set significance statistically at the 0.05 and tested for the correlation coefficient.

The results of this research showed farmers' participation in construction of farm irrigation systems with economic factors and society such as age, size of farming area, average income per month and how to receive the information. The top three factors affecting the participation of farmers in construction of farm irrigation systems are as follows, First, the officers have provided information

on planning the construction surveys appropriately and clearly. Second, the officers have informed the benefits of the construction in order to make a decision to participate in the project in detail and clearly. Third, the staff have informed the information about the waiver area and jointly pay the construction cost for the decision to join the project clearly.

Keywords: Farmer, Participation, Influential factors

1. บทนำ

น้ำเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ในปัจจุบันความต้องการใช้น้ำได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านเกษตรกรรม ด้านอุปโภคบริโภค และด้านอุตสาหกรรม ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม การพัฒนาด้านเกษตรจึงสำคัญ น้ำซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยหลักของเกษตรกรรมเมื่อมีการพัฒนาเกษตรกรรมความต้องการน้ำก็ย่อมจะต้องการเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้น การพัฒนาระบบชลประทานในไร่นา เพื่อให้สามารถกระจายน้ำเข้าสู่แปลงเพาะปลูกของเกษตรกรได้ทั่วถึงทุกแปลง จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นาจะมีความสัมพันธ์กับเกษตรกรในระดับพื้นที่โดยตรง และจำเป็นต้องใช้การมีส่วนร่วมของเกษตรกรและหน่วยงานท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นาให้ประสบผลสำเร็จ ผู้ศึกษาจึงมีแนวคิดในการนำระบบวิเคราะห์การถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ (Multiple Linear Regression) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายตัวกับตัวแปรตาม 1 ตัว เพื่อศึกษาว่ามีตัวแปรอิสระตัวใดบ้างที่ร่วมกันทำนายหรือพยากรณ์ หรืออธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมต่อการพยากรณ์ในด้านปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา กรณีศึกษา งานจัดระบบน้ำโครงการเขื่อนปะอ่าว PR3 จังหวัดอุบลราชธานี

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในพื้นที่การก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา งานจัดระบบน้ำโครงการเขื่อนปะอ่าว PR3 จังหวัดอุบลราชธานี

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา งานจัดระบบน้ำโครงการเขื่อนปะอ่าว PR3 จังหวัดอุบลราชธานี

2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในระดับไร่นาและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา งานจัดระบบน้ำโครงการเขื่อนปะอ่าว PR3 จังหวัดอุบลราชธานี

2.4 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมด้านการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา งานจัดระบบน้ำโครงการเขื่อนปะอ่าว PR3 จังหวัดอุบลราชธานี

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรในการศึกษา หมายถึง เกษตรกรในพื้นที่ก่อสร้างงานจัดระบบน้ำโครงการเขื่อนปะอ่าว PR3 จังหวัดอุบลราชธานี จำนวนทั้งหมด 210 คน หากคิดตัวอย่างในการศึกษาวิจัยจากการสุตร ทาโร่ ยามาเน่ จะได้จำนวนเกษตรกรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย จำนวน 138 คน แต่การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะใช้เกษตรกรทั้งหมด จำนวน 210 คน หรือ 100% โดยแบ่งเกษตรกรออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เกษตรกรจำนวน 30 คน นำไป (Try out) เพื่อทดสอบคุณภาพทั้งฉบับ (ความเชื่อมั่น) และส่วนที่ 2 เกษตรกรจำนวน 180 คน นำมาศึกษาวิจัยครั้งนี้ ซึ่งจำนวนมากกว่าค่าจากสูตรทาโร่ ยามาเน่

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามซึ่งลักษณะคำถามในแบบสอบถามเป็นแบบคำถามปลายปิด (Closed-ended question) โดยสอบถามจากเกษตรกรในพื้นที่ก่อสร้างงานจัดระบบน้ำโครงการเขื่อนปะอ่าว PR3 จังหวัดอุบลราชธานี แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของเกษตรกร

- ส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลการประกอบอาชีพ รายได้และสถานภาพทางสังคม
- ส่วนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา เป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิด
- ส่วนที่ 4 สอบถามเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา เป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิด
- ส่วนที่ 5 สอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

3.3 การทดสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับการวิจัย ไปทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ดังนี้

3.3.1 การหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามทฤษฎีไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยใช้วิธีการหาความตรงเชิงเนื้อหาทำได้โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) (ธานินทร์,2560) มีสูตรในการหาค่า ดังนี้

สูตร	IOC	=	$\frac{\sum R}{N}$
เมื่อ	IOC	=	ดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$	=	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ
	N	=	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ
โดยที่	+1	=	แน่ใจว่าสอดคล้อง
	0	=	ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง
	-1	=	แน่ใจว่าไม่สอดคล้อง

3.3.2 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยหาความเชื่อมั่นโดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไป

ทดสอบกับเกษตรกรทั่วไปที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ศึกษา โดยนำไปทดสอบก่อนเก็บข้อมูลจริง (Try-Out) จำนวน 30 คน โดยการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นรวมโดยวิธีการ Cronbach's Coefficient Alpha (ธานินทร์ ,2560) มีสูตรในการหาค่า ดังนี้

สูตร	α	=	$\frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2}\right)$
เมื่อ	α	=	ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ
	k	=	จำนวนข้อของเครื่องมือ
	$\sum S_i^2$	=	ผลรวมขอ
	S_t	=	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 180 คน โดยทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ.2564

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) อธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรในพื้นที่งานจัดระบบน้ำโครงการเขื่อนปะอ่าว PR3 นำข้อมูลที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ สรุปและอธิบายผลการศึกษา โดยเขียนบรรยายและนำเสนอในลักษณะของตาราง แสดงค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Means) ค่าความถี่ (Frequency Distribution) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, S.D.) (ฐานันท์ ,2560)

3.5.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis)

1) การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา แบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะกำหนดโครงการ ระยะก่อนก่อสร้าง ระยะระหว่างการก่อสร้าง และระยะหลังก่อสร้าง โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามปลายปิด ซึ่งมีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) มี 5 ระดับคือ

ระดับการมีส่วนร่วม	ค่าน้ำหนักคะแนนของตัวเลือก
มากที่สุด/บ่อยที่สุด	5
มาก/บ่อยครั้ง	4
ปานกลาง/พอสมควร	3
น้อย/นานๆ ครั้ง	2
น้อยที่สุด/ไม่เคย	1

วิเคราะห์หาความแตกต่างของข้อมูล เพื่อจัดระดับของปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกร โดยใช้เกณฑ์ค่านวนช่วงห่าง (interval) ของแต่ละระดับแบบอิงเกณฑ์ (Criterion Reference) ตามเกณฑ์ที่กำหนดค่าไว้

การพิจารณาระดับคะแนน ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร จากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) โดยแบ่งระดับเป็น 5 อันตรภาคชั้น (ฐานันท์ ,2560) ตามสูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$\frac{(\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด})}{\text{จำนวนช่วงชั้น}} = \frac{(5 - 1)}{5} = 0.80$$

เกณฑ์ความหมายระดับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80	มีผลต่อการมีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60	มีผลต่อการมีส่วนร่วมในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40	มีผลต่อการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20	มีผลต่อการมีส่วนร่วมในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00	มีผลต่อการมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด

2) การทดสอบสมมติฐาน ใช้ค่าสถิติ t-test และ F-test ในการทดสอบสมมติฐานกับตัวแปร

4. ผลการศึกษา

4.1 ผลการศึกษาสถานภาพทั่วไปของเกษตรกรในพื้นที่ก่อสร้างงานจัดระบบน้ำโครงการเขื่อนปะอ่าว PR3 จังหวัดอุบลราชธานี เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา การตั้งถิ่นฐาน สถานภาพ ฯลฯ งานจัดระบบน้ำโครงการเขื่อนปะอ่าว PR3 จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 180 ชุด แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.1 เพศ			1.4 การตั้งถิ่นฐาน		
ชาย	104	57.8	เกิดที่นี่	175	97.2
หญิง	76	42.2	ย้ายมาจากที่อื่น	5	2.8
รวม	180	100	รวม	180	100
1.2 อายุ			1.5 สถานภาพในกลุ่มผู้ใช้น้ำ		
35 ปี หรือน้อยกว่า	8	4.4	ไม่ได้เป็นสมาชิก	3	1.7
36 - 45 ปี	13	7.2	เป็นสมาชิกกลุ่ม	176	97.8
46 - 55 ปี	58	32.2	ผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่ม	0	0
56 - 60 ปี	50	27.8	คณะกรรมการบริหาร	1	0.6
61 ปีขึ้นไป	51	28.3	หัวหน้ากลุ่ม	0	0
รวม	180	100	รวม	180	100
1.3 ระดับการศึกษา			1.6 แรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน (คน)		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	53	29.4	1	6	3.3
ประถมศึกษา	107	59.4	2	26	14.4
ม.ต้น	5	2.8	3	43	23.9
ม.ปลาย หรือ ปวช.	9	5	4	51	28.3
อนุปริญญา หรือ ปวส.	2	1.1	5	31	17.2
ปริญญาตรี	0	0	6	15	8.3
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.6	7	3	1.7
อื่นๆ	3	1.7	8	5	2.8
รวม	180	100	รวม	180	100

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.7 พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)			2.3 รายได้เฉลี่ยของท่านเดือน		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10	120	66.7	5,000 บาท หรือต่ำกว่า	102	56.7
11-50	60	33.3	5,001-10,000 บาท	74	41.1
51-100	0	0	10,001-20,000 บาท	3	1.7
มากกว่า 100	0	0	20,001-30,000 บาท	0	0
รวม	180	100	30,001-40,000 บาท	0	0
2.1 อาชีพหลักของท่าน			40,001 บาทขึ้นไป		
เกษตรกรรวม	159	88.3	รวม	180	100
ค้าขาย	1	0.6	2.4 พื้นที่แปลงเพาะปลูกอยู่ในช่วงใดของคุณ สงน้ำ		
ธุรกิจส่วนตัว	0	0	ช่วงต้น	77	42.8
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	0	0	ช่วงกลาง	59	32.8
พนักงานบริษัท/ ห้างร้าน/ โรงงาน	0	0	ช่วงปลาย	44	24.4
อื่นๆ	20	11.1	รวม	136	75.6
รวม	180	100	2.5 ปริมาณน้ำที่ได้รับจากระบบชลประทาน		
2.2 ชนิดพืชที่ปลูกในพื้นที่ทำการเกษตรของท่าน			เพียงพอ	165	91.7
ข้าว	94	52.2	ไม่เพียงพอ	5	2.8
มันสำปะหลัง	1	0.6	ไม่สม่ำเสมอ	10	5.6
ข้าวโพด	1	0.6	มากเกินไปความต้องการ	0	0
หญ้าเลี้ยงสัตว์	0	0	รวม	180	100
พืชผัก	0	0			
อื่นๆ	84	46.7			
รวม	180	100			

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2.6 ท่านได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการก่อสร้างระบบ ก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา			2.8 ในความเข้าใจของท่าน เมื่อดำเนินการก่อสร้างระบบ ชลประทานในไร่นาแล้วเสร็จ การ ดูแลบำรุงรักษา เป็นหน้าที่ของ		
บ่อยครั้ง	177	98.3	กรมชลประทาน	8	4.4
บางครั้ง	3	1.7	ผู้ใช้น้ำชลประทานทุกคน	5	2.8
ไม่ได้รับข่าวสารเลย	0	0	องค์การบริหารส่วนตำบล	160	88.9
รวม	180	100	อื่นๆ	7	3.9
2.7 โดยส่วนใหญ่ข่าวสารเกี่ยวกับการ ดำเนินการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา จะแจ้งจากแหล่งใด			รวม	180	100
พูดคุย บอกต่อ	179	99.4			
การประชุม	1	0.6			
หอกระจายข่าว วิทู	0	0			
องค์การบริหารส่วนตำบล	0	0			
อื่นๆ	0	0			
รวม	180	100			

4.2 ผลการศึกษา

4.2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา กรณีศึกษา งานจัดระบบน้ำโครงการเขื่อนปะอ่าว PR3 จังหวัดอุบลราชธานี เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามนั้น ส่วนใหญ่ มีคิดเห็นว่าปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา มีค่าเฉลี่ย 4.83 มีผลต่อการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด เจ้าหน้าที่ได้แจ้งข้อมูลในการวางแผนงานสำรวจแนวทางการก่อสร้างอย่างเหมาะสมและชัดเจนมีค่าเฉลี่ย 4.98 ถือได้ว่า เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมมากที่สุด ปัจจัยรองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ได้แจ้งข้อมูลผลประโยชน์ของการก่อสร้างเพื่อตัดสินใจเข้าร่วมโครงการอย่างละเอียดและชัดเจนมีค่าเฉลี่ย 4.97 เจ้าหน้าที่ได้แจ้งข้อมูลการสละพื้นที่และร่วมออกค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างเพื่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการอย่างละเอียดและชัดเจน เป็นลำดับที่ 3 ในค่าเฉลี่ย 4.97 จาก 3 ลำดับข้างต้น ถือได้ว่ากลุ่มเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา ให้เจ้าหน้าที่ได้แจ้งข้อมูลในการวางแผนงานสำรวจแนวทางการก่อสร้างอย่างเหมาะสมและชัดเจน เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการมีส่วนร่วมที่สุด แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา

ข้อ	ปัจจัยการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม	ลำดับ
ระยะกำหนดโครงการ					
1	เจ้าหน้าที่ได้แจ้งและประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการอย่างละเอียดและชัดเจน	4.42	0.49	มากที่สุด	15
2	เจ้าหน้าที่ได้ชี้แจงความแตกต่างของงานจัดรูปที่ดินและงานจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรอย่างละเอียดและชัดเจน	4.41	0.49	มากที่สุด	16
3	เจ้าหน้าที่ได้สอบถามความสมัครใจ เพื่อเข้าร่วมโครงการที่เหมาะสมและชัดเจน	4.41	0.49	มากที่สุด	17
4	เจ้าหน้าที่ได้แจ้งข้อมูลผลประโยชน์ของการก่อสร้างเพื่อตัดสินใจเข้าร่วมโครงการอย่างละเอียดและชัดเจน	4.97	0.14	มากที่สุด	2
5	เจ้าหน้าที่ได้แจ้งข้อมูลการสละพื้นที่และร่วมออกค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างเพื่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการอย่างละเอียดและชัดเจน	4.97	0.14	มากที่สุด	3
6	เจ้าหน้าที่ได้รวบรวมเอกสารบันทึกการยินยอมและเอกสารประกอบอื่นๆ เพื่อขอความเห็นชอบจากเจ้าของที่ดินอย่างครบถ้วนเหมาะสม	4.97	0.14	มากที่สุด	4
ระยะก่อนการก่อสร้าง					
7	เจ้าหน้าที่ได้แจ้งข้อมูลในการวางแผนงานสำรวจแนวการก่อสร้างอย่างเหมาะสมและชัดเจน	4.98	0.12	มากที่สุด	1
8	เจ้าหน้าที่ได้แจ้งข้อมูลในการวางแผนการก่อสร้างที่เหมาะสมและชัดเจน	4.97	0.14	มากที่สุด	5
9	เจ้าหน้าที่ได้แจ้งรายละเอียดการคัดเลือกและวิธีปฏิบัติคณะกรรมการจัดระบบน้ำชุมชนอย่างละเอียดและชัดเจน	4.97	0.14	มากที่สุด	6
7	เจ้าหน้าที่ได้แจ้งข้อมูลในการวางแผนงานสำรวจแนวการก่อสร้างอย่างเหมาะสมและชัดเจน	4.98	0.12	มากที่สุด	1
ระยะระหว่างการก่อสร้าง					
10	เจ้าหน้าที่ได้ชี้แจงแบบ แนวก่อสร้าง และทำข้อตกลงต่างๆ ร่วมกันที่ละเอียดและชัดเจน	4.94	0.22	มากที่สุด	11
11	เจ้าหน้าที่ได้ชี้แจงวิธีการและกระบวนการงานก่อสร้างที่จะดำเนินการที่เหมาะสมและชัดเจน	4.95	0.20	มากที่สุด	9
12	เจ้าหน้าที่ได้แจ้งแผนการปฏิบัติงานก่อสร้างที่จะดำเนินการอย่างชัดเจน	4.95	0.21	มากที่สุด	10
13	เจ้าหน้าที่ได้แจ้งและประชาสัมพันธ์ ความก้าวหน้าในการก่อสร้างอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง	4.96	0.19	มากที่สุด	7

ตารางที่ 2 ปัจจัยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา (ต่อ)

ข้อ	ปัจจัยการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม	ลำดับ
ระยะระหว่างการก่อสร้าง (ต่อ)					
14	เจ้าหน้าที่ได้แจ้งและประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่ทางสำนักงานจัดรูปที่ดินและจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรวมทั้งจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และศักยภาพของเกษตรกรในด้านต่างๆ ในเขตโครงการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง	4.78	0.41	มากที่สุด	13
ระยะระหว่างการก่อสร้าง					
15	ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการก่อสร้างมีความรวดเร็วและเหมาะสม	4.55	0.50	มากที่สุด	14
16	เจ้าหน้าที่มีความเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่และมีความสม่ำเสมอในการออกตรวจเยี่ยมพื้นที่โครงการ	4.95	0.20	มากที่สุด	8
17	ความพึงพอใจต่อภาพรวมผลงานการก่อสร้าง	4.93	0.25	มากที่สุด	12
เฉลี่ย		4.83	0.27	มากที่สุด	

4.2.2 ลักษณะการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา กรณีศึกษา งานจัดระบบน้ำโครงการเขื่อนปะอ่าว PR3 จังหวัดอุบลราชธานี เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามนั้น ส่วนใหญ่มีคิดเห็นว่า ลักษณะที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา ค่าเฉลี่ย 4.89 มีผลต่อการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ท่านมีส่วนร่วมในงานสำรวจและวางแผนการก่อสร้าง มีค่าเฉลี่ย 4.98 ถือได้ว่า เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมมากที่สุด ปัจจัยรองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งคณะกรรมการจัดระบบน้ำชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.98 ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ เป็นลำดับที่ 3 ในค่าเฉลี่ย 4.97 จาก 3 ลำดับข้างต้น ถือได้ว่ากลุ่มเกษตรกรที่มีลักษณะการมีส่วนร่วมในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา ท่านมีส่วนร่วมในงานสำรวจและวางแผนการก่อสร้าง เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการมีส่วนร่วมที่สุด แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ลักษณะการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา

ข้อ	ลักษณะการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม	ลำดับ
ระยะกำหนดโครงการ					
1	ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมชี้แจงและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ	4.77	0.42	มากที่สุด	16
2	ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะข้อมูลที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อโครงการ	4.64	0.48	มากที่สุด	17
3	ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ	4.97	0.18	มากที่สุด	3
4	ท่านมีส่วนร่วมในการรวบรวมเอกสารบันทึกการยินยอมและเอกสารประกอบอื่นๆ	4.97	0.18	มากที่สุด	4

ตารางที่ 3 ลักษณะการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา (ต่อ)

ข้อ	ลักษณะการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม	ลำดับ
ระยะก่อนการก่อสร้าง					
5	ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อรับทราบข้อมูลในการวางแผนงานสำรวจและการวางแผนก่อสร้าง	4.93	0.25	มากที่สุด	12
6	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดและเลือกวางแผนการก่อสร้างให้เหมาะสมกับความต้องการและลักษณะของแปลงเกษตรกรรม	4.96	0.21	มากที่สุด	8
7	ท่านมีส่วนร่วมในงานสำรวจและวางแผนการก่อสร้าง	4.98	0.15	มากที่สุด	1
8	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งคณะกรรมการจัดระบบน้ำชุมชน	4.98	0.15	มากที่สุด	2
9	ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมชี้แจงแบบ แนวก่อสร้าง วิธีการและกระบวนการงานก่อสร้าง และกำหนดข้อตกลงต่างๆ ร่วมกัน	4.9	0.3	มากที่สุด	15
10	ท่านมีส่วนร่วมกำหนดแผนการปฏิบัติงานก่อสร้าง	4.94	0.24	มากที่สุด	9
ระยะก่อนการก่อสร้าง					
11	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามความก้าวหน้าในงานก่อสร้าง	4.93	0.25	มากที่สุด	11
12	ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบมาตรฐานการก่อสร้างให้ถูกต้อง	4.38	0.49	มากที่สุด	18
13	ท่านได้เข้าร่วมการจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และศักยภาพของเกษตรกรในด้านต่างๆ	4.94	0.24	มากที่สุด	10
14	ท่านให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามข้อตกลงต่างๆ ร่วมกัน	4.93	0.26	มากที่สุด	13
ระยะหลังการก่อสร้าง					
15	ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบสภาพคูส่งน้ำหลังก่อสร้างแล้วเสร็จ	4.93	0.25	มากที่สุด	14
16	ท่านมีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษาและรู้ลึกถึงความเป็นเจ้าของคูส่งน้ำ	4.96	0.19	มากที่สุด	7
17	ท่านได้เข้าร่วมประเมินความพึงพอใจต่อภาพรวมผลงานการก่อสร้าง	4.97	0.16	มากที่สุด	5
18	ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นเพื่อใช้ปรับปรุงโครงการในอนาคตต่อไป	4.96	0.21	มากที่สุด	6
เฉลี่ย		4.89	0.26	มากที่สุด	

4.2.3 การพิจารณาถึงความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา ในการวิเคราะห์ ได้แก่ การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปร 2 กลุ่ม (t-test) และตัวแปร 3กลุ่มขึ้นไป (One-Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา

ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการทดสอบสมมติฐาน
1. เพศ	✓
2. อายุ	✗
3. ระดับการศึกษา	✗
4. รายได้	✗
5. ชนิดพืชที่ปลูก	✗
6. ที่ตั้งแหล่งเพาะปลูก	✗
7. การได้รับข่าวสาร	✗

✓ หมายถึง ตัวแปรที่ทดสอบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

✗ หมายถึง ตัวแปรที่ทดสอบ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. สรุปผลวิจัย

สภาพทั่วไปทางสังคมของเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ได้แก่ ทำนา และทำสวน โดยใช้น้ำเพื่อการเกษตรผ่านทางคลองส่งน้ำสายใหญ่ เกษตรกรมีอายุเฉลี่ยประมาณ 46-55 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่ทำการเกษตรในพื้นที่ของตน

ลักษณะการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา พบว่าได้ค่าเฉลี่ย 4.89 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยลักษณะการมีส่วนร่วม ใน 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ท่านมีส่วนร่วมในงานสำรวจและวางแผนการก่อสร้าง 2) ท่านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งคณะกรรมการจัดระบบน้ำชุมชน 3) ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา พบว่าได้ค่าเฉลี่ย 4.83 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ใน 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ได้แจ้งข้อมูลในการวางแผนงานสำรวจแนวการก่อสร้างอย่างเหมาะสมและชัดเจน 2) เจ้าหน้าที่ได้แจ้งข้อมูลผลประโยชน์ของการก่อสร้างเพื่อตัดสินใจเข้าร่วมโครงการอย่างละเอียดและชัดเจน 3) เจ้าหน้าที่ได้แจ้งข้อมูลการสละพื้นที่และร่วมออกค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างเพื่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการอย่างละเอียดและชัดเจน

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ (Multiple Linear Regression) เพื่อพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา ระบุกำหนดโครงการ พบว่า มีเพียง 3 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา ระบุกำหนดโครงการ คือ 1) เจ้าหน้าที่ได้แจ้งข้อมูลผลประโยชน์ของการก่อสร้างเพื่อตัดสินใจเข้าร่วมโครงการอย่างละเอียดและชัดเจน 2) เจ้าหน้าที่ได้ชี้แจงความแตกต่างของงานจัดรูปที่ดินและงานจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรอย่างละเอียดและชัดเจน 3) เจ้าหน้าที่ได้สอบถามความสมัครใจเพื่อเข้าร่วมโครงการที่เหมาะสมและชัดเจน ระบุก่อนการก่อสร้าง พบว่ามีเพียง 2 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา ระบุก่อนการก่อสร้าง คือ 1) เจ้าหน้าที่ได้แจ้งข้อมูลในการวางแผนงานสำรวจแนวการก่อสร้างอย่างเหมาะสมและชัดเจน 2) เจ้าหน้าที่ได้แจ้งข้อมูลในการวางแผนงานสำรวจแนวการก่อสร้างอย่างเหมาะสมและชัดเจน ระบุระหว่างการก่อสร้าง พบว่ามีเพียง 2 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา

ระยะระหว่างการก่อสร้าง คือ 1) เจ้าหน้าที่ได้ชี้แจงวิธีการและกระบวนการก่อสร้างที่จะดำเนินการอย่างเหมาะสมและชัดเจน 2) เจ้าหน้าที่ได้แจ้งและประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่ทางสำนักงานจัดรูปที่ดินและจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรวมทั้ง 15 จัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และศักยภาพของเกษตรกรในด้านต่างๆ ในเขตโครงการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
 ระยะหลังก่อสร้าง พบว่ามีเพียง 1 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการก่อสร้างระบบชลประทานในไร่นา ระยะหลังการก่อสร้าง คือ 1) เจ้าหน้าที่มีความเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่และมีความสม่ำเสมอในการออกตรวจเยี่ยมพื้นที่โครงการ

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพร แสงประดับ. (2527). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการพัฒนาการท่องเที่ยว: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุจินต์ ดาวีระกุล. (2527). ปัจจัยที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน: กรณีศึกษาเฉพาะกรณี หมู่บ้านขณะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัดของจังหวัดนครสวรรค์ ประจำปี พ.ศ. 2527. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ถวิลวดี บุรีกุล. 2543. แนวคิดของการมีส่วนร่วมในระบบอบประชาธิปไตย. จดหมายข่าว สถาบันพระปกเกล้า. 2(8): 4-6.

ธนาภรณ์ เมทณีสุดดี. (2543). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการรับบริการสื่อวีดิทัศน์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาทรัพยากร, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล.

อภิญา กังสนารักษ์. 2544. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เฉลียว บุรีภักดี และคนอื่นๆ. 2545. ชุดวิชาการวิจัยชุมชน ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมินโครงการ. นนทบุรี: เอส. อาร์. ฟรินติ้ง แมสโปรดักส์.

ยุพาพรรณ ศรีประเสริฐ. 2545. กระบวนการวางแผนที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลของสมาคมกลุ่มกสิกรเกษตรกรชลประทานอ่างเก็บน้ำห้วยใหญ่ อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น. รายงานการศึกษาระดับปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ประพันธ์ สร้อยเพชร. (2547). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์โรงเรียนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. (2549). การบริหารท่องเที่ยวเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: สามเจริญพาณิชย์

ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์. 2550. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในพื้นที่บริการของโรงเรียนล้อมแรดวิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. 2560. การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย Spss. บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน). กรุงเทพฯ

ประพันธ์พงศ์ ชิมพงษ์. (2551) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

สัญญา เคนาภูมิ. 2551. ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนใน 4 จังหวัดชายแดนลุ่มน้ำโขง. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และพรพนทิพย์ เพชรมาศ. 2551. การบริหารสังคม ศาสตร์แห่งศตวรรษเพื่อสังคมไทยและสังคมโลก. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.

ณัฐพล วุฒิจันทร์. 2554. ปัจจัยที่มีต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของฝายบ้านค่าย โครงการชลประทานระยอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อัญญรัตน์ ไชยศิริ. 2555. ปัจจัยจูงใจในการทำงานของพนักงานบริษัท อาร์. พี. เอ็ม. ฟาร์ม แอนด์ ฟิค จำกัด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พัตสวรรค์ ชัยยวงศ์. 2555. การจัดการกลุ่มเกษตรกรชลประทาน กรณีศึกษา โครงการหนองแดง อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.). 2560. การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม: เทคนิควิธี และการนำไปสู่การปฏิบัติ. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ กรุงเทพฯ

กรมชลประทาน. 2559. แผนแม่บทการจัดรูปที่ดิน พ.ศ.2560 - 2579. สำนักจัดรูปที่ดินกลาง กรมชลประทาน. กรุงเทพฯ.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2559. การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพฯ

Arnstien, S.R. 1969. A Ladder of Citizen Participation. Journal of the American Institute of Planners. 35(4): 216-224.

William, E. 1976. Electoral Participation in a Low Stimulus Election. Rural Development. 4(1): 111-124.